

Uitvaartfotografie

Tekst | Jan Boer

Beeld | Rob de Joode

Een uitvaart is veelal een droevige gebeurtenis. Er worden over het algemeen heel wat tranen geplengd. Maar die zul je niet aantreffen op de foto's van Rob de Joode.

Hij heeft zich gespecialiseerd tot uitvaartfotograaf. Een onderdeel van de fotografie waar waarschijnlijk de meesten van ons nog niet mee in aanraking zijn gekomen.

We zochten hem op in zijn woonplaats Epe.

ISO 500 | F5.6 | 1/50 sec | 62 mm

Uitvaartfotografie

Rob de Joode legt herinneringen aan een uitvaart vast (foto: Martin Hogeboom)

De 56-jarige Rob de Joode is niet zijn hele leven werkzaam als fotograaf. Hij heeft geruime tijd gewerkt als beveiliging. Door allerlei overnames werd het hem net even te veel. Op dat moment was hij al bezig met een opleiding aan de Fotovakschool. Daar werd hem gevraagd waarin hij zich wilde specialiseren. De Joode: "Toen noemde ik al het woord uitvaart. Als jochie vond ik het heel indrukwekkend als boeren op de fiets kwamen met een hoge hoed achterop om te helpen dragen. Ik zei vroeger wel eens dat ik een baan zou zoeken in de uitvaart. Ik heb er wel eens naar gekeken, maar vond het te duur. Uiteindelijk ben ik er nu op deze manier ingerold. Het is gewoon heel mooi werk. Je moet de mensen begrijpen, je moet goed anticiperen, je moet empathie hebben. Iedere familie is anders en vraagt een andere benadering. Voor een trouwreportage geldt dat ook, maar daar is de sfeer heel anders." Als mensen gaan trouwen wordt vrijwel alles wat zich die dag afspeelt op beeld

vastgelegd. Hoe anders gaat dat bij een uitvaart. Bij het overgrote deel van begravenissen en crematies wordt niet gefilmd of gefotografeerd en zeker niet door een professionele fotograaf. De Joode weet dat dit vroeger anders was: "Voor de oorlog maakte men wél foto's van de overledenen. Dat was de post mortem fotografie. Wanneer er een kind of vader was overleden, stond de hele familie rond de kist. Na de oorlog is dat gestopt, om wat voor reden dan ook." Destijds was een foto van het overleden kind vaak de enige foto die men van dat kind had. Nu maakt een foto van de overledene vaak deel uit van de reportage. De Joode: "Bij ongeveer de helft van de uitvaarten wil men ook foto's van de overledene in de kist. Ik adviseer altijd om dat te doen. Je hoeft die foto niet te gebruiken. Maar als die er niet is, je kunt niet terug. Als men het niet wil, prima, als er maar over is nagedacht. Uiteindelijk is het de familie die bepaalt wat ik fotografeer."

Herinneringen vastleggen

Zeker bij een onverwacht overlijden moet er in korte tijd veel worden geregeld door de nabestaanden. Een uitvaartondernemer staat hen daarin bij. Die persoon kan de mensen wijzen op de mogelijkheid van fotografie tijdens de plechtigheid. Kunnen Rob en zijn collega's daarop rekenen? De Joode: "De moderne ondernemer brengt het vrij gemakkelijk ter sprake, de iets oudere vindt het moeilijk. Die zijn al gauw bang dat ze iets verkopen. Ik vind het niet belangrijk óf iemand een uitvaartfotograaf neemt, ik vind het wél belangrijk dat erover is nagedacht. Men kan op de laatste dag nog beslissen. Ik kreeg vandaag een aanvraag, via een andere fotograaf, voor een uitvaart morgen. Op zo'n moment worden alle andere afspraken geschrapt."

De Joode voelt zich als een vis in het water bij zijn tak van fotografie: "Dit is echt mijn ding. Je moet me niet vragen 'waarom doe je zoiets?', ik weet het niet. Ik vind het fantastisch om te doen. Ik doe verder wel een beetje familiefotografie, beetje zakelijke fotografie, maar de uitvaart is toch wel 80%. De zakelijke opdrachten die ik nu krijg komen heel vaak vanuit de uitvaartwereld. Ik werk samen met een aantal fotografen, we hebben het samenwerkingsverband Goodbye Memories opgericht. Als ik een opdracht binnen krijg, zeg ik altijd 'ja'. Ik wil niet dat een uitvaartondernemer verder moet zoeken. Als ik niet kan, schakel ik één van de andere fotografen in. Ik had afgelopen jaar een keer drie uitvaarten op één dag. Dat kan gewoon niet. Twee op een dag is me wel eens een keer gelukt. Toen moest ik 's morgens in het Brabantse Alphen zijn en 's middags in Roosendaal. Ik heb het gehad dat ik zelf in Apeldoorn zat en toen kreeg ik er nog eentje in Zwolle en eentje in Doetinchem. We hebben onderling goede afspraken. Mijn klant is en blijft mijn klant, de uitvaartondernemer komt de volgende keer weer bij mij. Zo'n 70% van de opdrachten komt via een uitvaartondernemer en een deel komt via Google. Ik sta vrij hoog in Google. En dan is er nog het circuit 'van horen zeggen'." De Joode vindt dat hij niet zozeer als fotograaf aanwezig is bij een uitvaart, maar

ISO 100 | F5.6 | 1/500 sec | 24 mm

ISO 100 | F5.6 | 1/125 sec | 66 mm

meer als iemand die herinneringen door middel van foto's vastlegt: "Dat benadruk ik altijd. Ik kom wel eens bij mensen die zo blij zijn dat ik ben geweest, want na het zien van de foto's weten ze het weer. Soms zijn ze alles kwijt. Wanneer ze de foto's bekijken, hoor ik ze dan zeggen 'dit heb ik helemaal niet gezien'. Bij één van mijn eerste opdrachten stond ik voor in het crematorium, achter de baar toen zes man de kist binnen kwamen brengen op het moment dat de aula nog leeg was. Ik maakte foto's. Later toen ik de foto's kwam brengen, zei men 'stond jij daar? Ik heb je niet gezien.' En dat terwijl ik eigenlijk recht voor hen stond. Men was totaal niet met mij bezig. Ik probeer me onzichtbaar te maken door zo onopvallend mogelijk te werken. Er zijn momenten dat je wel vooraan moet staan, anders kun je de foto's niet maken. Wanneer ik de foto heb gemaakt, ga ik weer terug. Ik wil wel graag dat de uitvaartondernemer bij het begin zegt dat ik er als fotograaf ben, maar dat doet niet iedereen. Daarom heb ik een kaartje bij het condoleanceregister staan en ik draag een badge waarop staat dat ik namens de familie aanwezig ben."

Locatie bekijken

Omdat uitvaartfotografie nog behoorlijk onbekend is, is De Joode zich er goed van bewust dat veel aanwezigen bij een uitvaartplechtigheid vreemd tegen zijn aanwezigheid aan kijken. Het wellicht storend vinden dat hij foto's maakt, hoe hij ook zijn best doet om zo onopvallend mogelijk zijn werk te doen. De Joode: "Ik bedenk me dan wel dat ik er voor de familie ben. Ik zal de familie nooit storen. Ik zal nooit voor hen langs gaan, tenzij het echt niet anders kan, maar ik probeer dat wel te voorkomen. Ik merk dat mensen tijdens een dienst ruimte voor mij maken. Je moet soms wel eens keuzes maken. Ik stond eens in een aula, waar je prachtige deuren naar buiten had. Dat was recht voor mij. De familie zat langs de kist. Ik wilde niet het risico lopen dat de kist naar buiten ging voordat ik daar was. Dan maak ik de keuze om voor de familie langs te gaan. Recent moest ik er ook voor langs. Ik wist dat er nog drie mensen gingen lopen, de uitvaartondernemer en

mensen van de aula. Ik heb aan de zijkant gewacht en heb me bij hen aangesloten en ben met hen meegelopen. Als andere mensen gaan lopen, val ik veel minder op. Bij de eerste uitvaart stond ik stokstijf. Toen had ik er wel een tweede fotograaf bij voor het geval dat. Ik wilde geen risico lopen. Als ik op een voor mij nieuwe locatie kom, probeer daar vooraf een kijkje te nemen. Ik ga altijd op tijd weg, zodat ik de locatie kan bezoeken. Ik kijk waar ik kan parkeren. Op een begraafplaats ga ik altijd het graf opzoeken. Dan ga ik rechtsaf waar alles linksaf gaat. Bij een begrafenis moet je ervoor zorgen vooraan te staan, want voor je het weet is de kist al gedaald. Het gaat allemaal zo snel. Dat zijn momenten die je wel moet vastleggen. Voor de rest ben je alleen maar op de begraafplaats om het overzicht te fotograferen, het defileren langs het graf - de laatste groet - en de familie op het laatst. Als men vanaf huis vertrekt, ga ik overleggen met de chauffeur van de rouwauto welke kant hij opgaat. Ik spreek met hem af dat als hij wegrijdt hij mij laat voorgaan. Je moet op de dag zelf heel veel afspraken maken over wat je gaat doen. Wat ik heel bijzonder aan dit vak vind, is dat ik soms bij mensen binnen kom die ik totaal niet ken. Die mij in een zeer kwetsbare, emotionele tijd toelaten. Dan besef ik echt heel goed wat ik doe en waarom ik daar ben. Dat je daar dan toegelaten wordt. Ik ben wel eens aanwezig op momenten dat de uitvaartondernemer niet aanwezig is. Dat zegt toch wel iets. Ik was recent nog bij een jonge vader, twee kinderen erbij, moeder erbij. Ik zat helemaal tegen de muur aangedrukt foto's te maken. Begon die jongen een heel verhaal tegen zijn vader. Dan moet ik geen beweging maken, want dit mag ik niet verstoren. Dat was heel bijzonder."

Familie bepaalt

Net als bij een trouwerij wordt ook in de uitvaartfotografie vooraf afgesproken hoeveel foto's er zullen worden geleverd. De Joode: "Ik werk met pakketten. Het aantal foto's dat ik noem is het minimale aantal. Gemiddeld ga ik daar altijd wel overheen. De prijzen spelen ook een rol mee. Ik ben heel transparant, ik laat zien

hoe ik werk. Ik toon alles, ik vertel alles. Men weet vooraf waar men aan toe is. Na een aantal weken breng ik de foto's, meestal op een USB-stick. Die doe ik in een mooi houten doosje met de naam van de overledene daarop gegraveerd. Dan krijgen de mensen van mij alle tijd de foto's uit te zoeken. Het album is dan meestal al besproken. Veelal is dat een standaardalbum, maar als mensen een duurder album willen, dan kan dat. Het is niet mijn album, ik maak 'm toevallig. Daarom bepalen zij wat erin komt. Ik ken collega's die het op een andere manier doen. Dat is prima, ieder zijn keus. Het is best wel intensief. Ik moet binnenkort een familie gaan bellen, want zij hebben al een jaar de keus niet kunnen maken. Dan bied ik aan om de eerste opzet te maken."

De Joode registreert de gebeurtenissen tijdens een uitvaart, maar wil niet het verdriet van mensen fotograferen ("Huilende mensen fotografeer ik niet."). Tenzij daar natuurlijk om wordt gevraagd. Dat gebeurde bij een Indisch afscheid. De Joode: "Een tijdje geleden wilde men bij een Indische uitvaart dat ik de huilende mensen wel fotografeerde. Dat was voor mij op dat moment wel een stap die ik moest maken. Die mensen zijn andere emoties gewend. Wat ik heel erg vond was een keer een jongen van vijftien. Ik zag bij zijn vrienden jonge mensen met een volwassen verdriet. Ik ben ook wel eens bij een kind van een jaar of negen geweest. Daar is het verdriet bij de vriendjes ook aanwezig, maar die zijn ook gauw weer bezig met wat anders. Je ziet eerst het verdriet, maar even later zie je ze weer spelen. Dat was een heel verschil met die jongen van vijftien jaar. Dat verdriet was heel heftig."

Gevoeligheden

Bij overledenen met een andere achtergrond en cultuur dan die waarin De Joode is opgegroeid, vergt een uitvaart extra voorbereiding om niet voor verrassingen te komen staan. Hij bereidt zich voor door zich in te lezen en te informeren bij collega's. Dat deed hij toen hij bij een Hindoestaanse uitvaart was. Hij verdiept zich ook in het uitvaartwezen. De Joode: "Ik ga ook wel naar informatieavonden

over andere achtergronden. Ik wil van alles wat weten. Als je mij vraagt hoeveel een kist kost, kan ik je dat zo vertellen. Ik heb me er zoveel in verdiept dat ik wel een toeleverancier ben. Zo zie ik mezelf ook. Je moet je in alles verdiepen, ook in rouw. Iedere fotograaf zou kunnen fotograferen, maar niet dit kunnen doen. Ik heb me verdiept in de rouw, in kinderen, alles waarvan ik denk dat ik er beter van kan worden.”

Elke cultuur heeft z'n eigen gebruiken en voorschriften. Dat ervoer De Joode toen hij een uitvaart van Armeniërs fotografeerde. De Joode: “Daar mocht ik niet eens tot aan het altaar komen en mochten alleen de heren mee naar de begraafplaats, dames niet.”

Bij een goede voorbereiding op de plechtigheid hoort ook kennismaken met de familie en op de hoogte zijn van gevoeligheden binnen de familie. Het komt veelvuldig voor dat familieleden op gespannen voet met elkaar leven. Zo gebeurt het wel eens dat de familieleden alleen op de rug mogen worden gefotografeerd,

omdat men geen gezichten herkenbaar in beeld wil hebben. De Joode herinnert zich nog goed een uitvaart waar één zus niet op de foto wilde: “Dat wilde ze beslist niet. Ik vond het heel jammer dat ze mij geen kans gaf om even contact met haar te krijgen. Dan had ik tegen haar kunnen zeggen dat ik haar mening respecteerde. Maar zij had wel een bepaalde rol in die uitvaart. Ze ging op een zeker moment spreken. Ik heb m'n camera toch maar niet weggedaan en heb foto's gemaakt met de gedachte 'stel dat ze spijt heeft wanneer ze de foto's ziet'. Dan heb ik wel een foto. Dat was het enige moment dat ik haar bewust heb gefotografeerd. Verder staat ze wel eens ergens op, maar dat was niet bewust. De familie heeft later het boek gemaakt en de foto van haar staat er wel in. Ik heb nooit gehoord wat ze er zelf van vond. Het was een bewuste keus om haar toch te fotograferen, want je kunt het niet overdoen. Ik heb die beslissing genomen tegen de afspraken in. Ik denk dat het de juiste beslissing is geweest.”

Kledingadvies

Rob de Joode wil tijdens een plechtigheid niet voor verrassingen komen te staan. Daarom wil hij graag de familie vooraf leren kennen, hij wil ook weten hoe de plechtigheid zal gaan verlopen. De Joode: “Ik wil altijd een draaiboek hebben, zodat ik weet wie de sprekers zijn, wie de kaarsen aansteekt, wie er met de kist loopt, ik wil weten wat de muziekstukken zijn. Ik lees het door, ik neem het niet mee. Ik weet dan of de kist er al staat, of dat de kist binnen wordt gebracht. Wordt er een kaars aangestoken, zo ja, door wie? Ik zeg altijd tegen de uitvaartondernemer, dat hij ervoor moet zorgen als er kaarsen worden aangestoken dat ik erbij kan. Bij die rituelen gaat er wel eens iets mis. Ik wil weten waar de mensen zitten. Het sluiten van de kist is een heel mooi moment. Ik weet dat ik in een kerk niet op het altaar mag komen.”

Hoe staat het met de vraag naar een reportage van een uitvaart in een religieus milieu? Is er in die kringen wel vraag naar? Die blijkt er inderdaad te zijn. De Joode

hoorde er ooit een dominee over: “Hij zei, dit is een jong gezin, dit zijn jonge mensen die nog een leven moeten opbouwen. Hoe mooi is het dat dit vast ligt voor hun relatie later, voor hun kinderen later. Het verhaal is dan veel gemakkelijker te vertellen. Daar zit wat in. Die dominee was er helemaal voor. Ik pas mij aan. Ik vraag kledingadvies. Ik vraag wat er gewenst is welke kleding ik draag. Als ik in heel religieuze kringen kom, doe ik een pak aan. Ik doe geen stropdas om, want dan is het lastig fotograferen. Is het iets lossere, dan kom ik in een zwarte jeans met een blauwe blouse en een zwart colbertje. Ik heb ook een LHBT-uitvaart gedaan en toen liep ik in een spijkerbroek en een wit overhemd. Dat hadden zij ook allemaal aan. Als je daar dan in een pak gaat lopen, ben jij degene die opvalt. Ik probeer me altijd aan te passen.”

Twee camera's

De Wet van Murphy geldt uiteraard ook voor De Joode en zijn uitvaartfotografie. Hij vertelt van een bijzondere gebeur-

tenis: “Er stond een grote lijst met allemaal krantenknipsels van de overledene. Hij had vroeger in het verzet gezeten. Ik wilde tegen het eind nog even een foto maken over de kist heen van het bloemstuk. Ik liep richting de piano en mijn voet tikte tegen de ezel aan. Die ging op dat moment kantelen en viel om. Ik keek de uitvaartondernemer en de familie aan, ik wilde wel naar huis toe gaan, ze knikten allemaal ‘t is goed’ en ik ging door met foto's maken. Achteraf bleek dat ze al tegen elkaar hadden gezegd dat het een keer mis zou gaan met de lijst, ze hadden dit al eerder verwacht. Maar dat ik het nu moest zijn... Ik baalde enorm. Het is wel echt een ramp. De lijst stond niet geborgd op de ezel. Hij had maar een heel licht tikje nodig. Meestal vraag ik achteraf of er dingen zijn opgevallen, maar nu durfde ik dat niet te vragen. Bij deze uitvaart had ik ook nog een after-party, waar ik naartoe moest. Het liefst was ik meteen naar huis gereden, maar gelukkig is het allemaal goed gekomen.” Met welke apparatuur werkt hij en wat

doet hij aan nabewerking? De Joode: “In mijn fototas zitten twee camera's, D5 en de Z7, kaartjes, een 24-70 mm, een 35 mm en een 70-200 mm. Een flitser gebruik ik alleen wanneer ik de gelegenheid krijg de bloemen te fotograferen als er niemand bij is. Het gebruik van een flitser bij een uitvaart is not done. Het is ook niet nodig. Ik ken fotografen die de flitser op de camera hebben staan voor bijvoorbeeld buiten met tegenlicht. De foto's gaan door Lightroom heen en soms doe ik nog bepaalde handelingen in Photoshop. Ik werk tegenwoordig met een loupedeck. Dat werkt ideaal. De Z7 heeft voldoende pixels. Soms kun je net niet dicht genoeg bij komen, maar door croppen kun je nog wel wat bereiken.” Wellicht heb je nog nooit nagedacht over het laten maken van een fotoreportage van de uitvaart van een naaste. De foto's op deze pagina's geven je een goed beeld van wat je kunt verwachten. Misschien wordt in de toekomst een afscheidsalbum net zo gemeengoed als een trouwalbum. ■

ISO 1000 | F3.2 | 1/100 sec | 24 mm

ISO 500 | F6.3 | 1/200 sec | 70 mm